

**KIRJALLINEN KYSYMYS 971/2013 vp****Kirjeäänestyksen mahdollistaminen ulkosuomalaisille*****Eduskunnan puhemiehelle***

Ulkosuomalaisparlamentti (USP) on ehdottanut kirjevaalin käyttöönottoa ulkosuomalaisille useaan otteeseen (vuosina 2000, 2002, 2005, 2007, 2010 ja 2012). Vastikään USP:n puhemiehistö käsitteli asiaa kokouksessaan.

Kirjevaali helpottaisi ulkosuomalaisten äänestämistä, sillä osalla heistä matka äänestyspaikkaan — Suomen edustustoon — on erittäin pitkä ja voi myös muodostua esteeksi äänestämislle. Matkat edustustoon ovat huomattavan pitkiä esimerkiksi Kanadassa, USA:ssa ja Australiassa. Ulkosuomalaisten äänestysprosentti onkin vain noin 8—12 %.

Nyt ongelma on kärjistymässä, sillä ulkoasiainministeriön säästötoimien vuoksi useita Suomen edustustoja on joko lakkautettu tai lakkautusuhan alla. Kahden viime vuoden aikana ulkoasiainministeriö on sulkenut kuusi edustustoa. Tänä vuonna on valmisteilla seitsemän edustuston lakkautuspaketti, ja lakkautettavien listalla on myös EU:ssa sijaitsevia edustustoja.

Kirjeäänestys on jo käytössä useilla mailla, myös valtaosalla EU-maista. Esimerkiksi Ruotsi sallii kirjeäänestyksen. EU:n ulkopuolisista maista mm. Australia, Kanada, Yhdysvallat ja Uusi-Seelanti sallivat kirjeäänestyksen.

USP on kannattanut Ruotsin mallin mukaista kirjeäänestystä ja on todennut kirjeäänestyskäytännöstä seuraavaa: "Äänestäjä tilaisi tai noutaisi kirjeäänestyspaketinsä lähimmästä Suomen ulkomaanedustustosta. Äänestys tapahtuisi niin, että äänestäjä itse, vaalisalaisuuden säilyttäen, merkitsisi äänestyslippuun sen ehdokkaan nume-

ron, jolle hän haluaa antaa äänensä, ja sulkisi täyttämänsä äänestyslipun vaalikuoreen. Äänestäjä vakuuttaisi allekirjoittamalla lähetekirjeen, että on itse vaalisalaisuuden säilyttäen täyttänyt vaalilipukkeen ja sulkenut sen vaalikuoreen. Kaksi todistajaa vakuuttaisi sen jälkeen allekirjoittamalla todistuslausuman, että näin on myös tapahtunut. Sen jälkeen äänestyskirje olisi valmis lähetettäväksi oman kunnan keskusvaalilautakunnalle. Vastuu lähetekuoren perillemenosta ajoissa olisi äänestäjällä."

Ministeri on vastannut ulkosuomalaisten kirjeäänestystä koskeneeseen kirjalliseen kysymykseen 28.3.2008. Oikeusministerinä toiminut Tuija Brax totesi tuolloin, että oikeusministeriöllä on periaatteessa myönteinen kanta asiaan, mutta jotkut kysymykset ovat vielä selvittämättä. Selvittämättömät kysymykset koskivat juuri väärinkäytöksiä (äänestäjän painostaminen tai manipulointi, äänen osto ja myynti) sekä kaikkien kansalaisten välistä tasa-arvoa (perustuslain 6 §). Tasa-arvon takia tulisi harkittavaksi mm. se, pitäisikö kirjeäänestys sallia myös kotimaassa haja-asutusalueilla asuville. Nykyinen laki sallii jo kirjeäänestyksen ns. neuvoa-antavassa kunnallisessa kansanäänestyksessä (laki 656/1990).

On totta, ettei kirjeäänestyksessä voi täysin sulkea pois vilpin mahdollisuutta. Sitä voitaneen kuitenkin pitää marginaalisena ongelmana, eikä sen perusteella ole järkevää kaventaa kaikkien ulkosuomalaisten äänestys- ja vaikutusmahdollisuuksia. Vilpin poissulkemiseksi voitaisiin myös kouluttaa luotettavia ulkosuomalaisia vaalitoi-

mitsijoiksi, ja he voisivat mm. toimia todistajina kirjeäänestystilanteessa.

Tasa-arvokysymyksen on ratkaistavissa. Ulkosuomalaisten kirjeäänestyksestä voidaan esimerkiksi tehdä kokeilulaki, ja saatujen kokemusten perusteella voidaan myöhemmin harkita pysyvää lakia. Samalla on mahdollista pohtia kirjeäänestyksen laajentamista kotimaassa.

Lopuksi on syytä todeta, että edustustojen sulkemisella on muitakin vaikutuksia kuin äänestämisen hankaloituminen. Edustustojen sulkemiset voivat myös vaikeuttaa kauppapoliittisten suhteiden ylläpitoa ja luonnonkatastrofien uhrien hoitoa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2013

Ari Jalonen /ps

*Miten ministeri aikoo ylläpitää ja edistää ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta, kun Suomi sulkee edustustojaan ja yhä useammalla ulkosuomalaisella on kohtuuttoman pitkä äänestysmatka,*

*aikooko ministeri valmistella ulkosuomalaisten kirjeäänestystä esimerkiksi kokeilulakina, ja jos aikoo, niin mikä on kokeilulain sisältö ja voiko se sisältää vaalitoimitsijakokeilun (jossa luotettavat ulkosuomalaiset toimivat todistajina kirjeäänestystilanteessa) ja*

*miten ministeri huolehtii muista ongelmista, jotka aiheutuvat edustustojen sulkemisesta?*

### *Eduskunnan puhemiehelle*

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitaneet asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ari Jalosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 971/2013 vp:

*Miten ministeri aikoo ylläpitää ja edistää ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta, kun Suomi sulkee edustustojaan ja yhä useammalla ulkosuomalaisella on kohtuuttoman pitkä äänestysmatka,*

*aikooko ministeri valmistella ulkosuomalaisten kirjeäänestystä esimerkiksi kokeilulakina, ja jos aikoo, niin mikä on kokeilulain sisältö ja voiko se sisältää vaalitoimitsijakokeilun (jossa luotettavat ulkosuomalaiset toimivat todistajina kirjeäänestystilanteessa) ja*

*miten ministeri huolehtii muista ongelmista, jotka aiheutuvat edustustojen sulkemisesta?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vaalilain (714/1998) 9 §:n mukaan ulkomaan yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja ovat valtioneuvoston asetuksella säädettävät Suomen edustustot ja niiden toimipaikat. Säännös mahdollistaa sen, että ennakkoäänestys voidaan toimittaa kussakin valtiossa itse edustuston lisäksi sen eri puolille asemavaltiota perustamissa tilapäisissä toimipaikoissa. Viime vuosina ulkomaan ennakkoäänestyspaikkojen määrä onkin ollut nousussa: vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ulkomailla oli 234 ennakkoäänestyspaikkaa, vuoden 2011 eduskuntavaaleissa 241 paikkaa ja vuoden 2012 presidentinvaaleissa 255 paikkaa. Tämä lienee osaltaan vaikuttanut ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta kohottavasti: vuonna 2007 ulkosuomalaisten äänestysprosentti oli 8,6, vuonna 2011 10,6 ja vuonna 2012 13,9.

Ulkosuomalaisparlamentin ehdottama kirjeäänestysmenettely epäilemättä helpottaisi merkittävästi niiden ulkosuomalaisten äänestämistä, jotka asuvat äänestysaikaan sellaisessa paikassa, josta on kohtuuttoman pitkä matka äänestyspaikalle, joka ulkomailla on jokin Suomen edustusto tai sen toimipiste. Monille ulkosuomalaisille (esimerkiksi Ruotsissa) äänestyspaikat ovat melko lähelläkin, mutta monille taas niin kaukana, että äänioikeuden käyttämiselle voidaan katsoa muodostuvan tosiasiallinen este.

Kirjeäänestysmenettely poikkeaisi siitä Suomen vaalien toimittamisen periaatteesta, että äänestys tapahtuu vaaliviranomaisen edessä, jotta voidaan turvata vaalitoimituksen yleinen luotettavuus sekä äänestäjien vaalisalaisuus ja vaalivapaus. Ilman viranomaisvalvontaa toimitetussa äänestyksessä mahdollisiksi tulisivat esimerkiksi äänestäjän painostaminen tai manipulointi, äänen osto ja myynti sekä myös vapaaehtoinen vaalisalaisuuden rikkominen. Toisaalta voidaan todeta, että kirjeäänestysmenettely on kuitenkin käytössä useimmissa eurooppalaisissa maissa, kuten esimerkiksi Ruotsissa.

Oikeusministeriö suhtautuu periaatteessa myönteisesti kirjeäänestyksen sallimiselle ulkosuomalaisille. Asiaan liittyy edellä mainittujen periaatteellisten kysymysten lisäksi myös joukko teknisempiä kysymyksiä, jotka tulee selvittää. Asian toteuttaminen vaatii myös resursseja, joita ei toistaiseksi ole voitu sisällyttää valtioneuvoston kehityksiin.

Mainittakoon tässä yhteydessä myös, että Kataisen hallituksen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmä linjasi 7.6.2013 kuntauudistukseen

liittyen "käynnistettäväksi erillisen valmistelun, joka mahdollistaa Internet-äänestämisen vaaleissa sekä kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisen sähköisesti. Valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota tietoturvakysymyksiin". Asian valmistelua varten on perustettu työryh-

mä, jonka toimikausi kestää vuoden 2015 tammi-kuun loppuun. Nettiäänestys voisi osaltaan lisätä ulkosuomalaisten ja muiden ulkomailla oleskelevien äänioikeutettujen tosiasiallisia mahdollisuuksia käyttää äänioikeutta vaaleissa ja kansanäänestyksissä.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2013

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

### *Till riksdagens talman*

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 971/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Ari Jalonon /saf:

*Hur tänker ministern upprätthålla och främja utlandsfinländarnas valdeltagande samtidigt som Finland lägger ned beskickningar och allt fler utlandsfinländare bor oskäligt långt ifrån röstningsstället,*

*tänker ministern exempelvis genom en försökslag ordna möjlighet till brevröstning för utlandsfinländare, och om det finns sådana planer, vad ska innehållet i försökslagen vara och skulle lagen kunna innehålla bestämmelser om ett försök med valförrättare (dvs. ett försök där pålitliga utlandsfinländare fungerar som vittnen vid brevröstning), och*

*hur tänker ministern lösa övriga problem som föranleds av att beskickningar läggs ned?*

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Allmänna förhandsröstningsställen utomlands är enligt 9 § i vallagen (714/1998) de finska beskickningar och deras verksamhetsställen som bestäms genom förordning av statsrådet. Med stöd av bestämmelsen kan förhandsröstning förrättas förutom vid själva beskickningarna också på de tillfälliga verksamhetsställen som beskickningarna har inrättat för detta ändamål i olika delar av landet i fråga. Antalet förhandsröstningsställen utomlands har ökat under de senaste åren: vid riksdagsvalet 2007 var antalet 234, vid riks-

dagsvalet 2011 ökade det till 241 och vid presidentvalet 2012 till 255. Detta har sannolikt bidragit positivt till utlandsfinländarnas valdeltagande: röstningsprocenten var 8,6 år 2007, 10,6 år 2011 och 13,9 år 2012.

Utlandsfinländarparlamentet har föreslagit införande av ett brevröstningsförfarande, som utan tvivel betydligt skulle underlätta röstningen för sådana utlandsfinländare som under röstningstiden bor på ett sådant ställe som ligger oskäligt långt ifrån röstningsstället, dvs. den finska beskickningen eller dess verksamhetsställe. För många utlandsfinländare (till exempel i Sverige) ligger förhandsröstningsstället ganska nära, men för många andra ligger stället så långt borta att detta kan betraktas som ett faktiskt hinder för utövandet av rösträtten.

Brevröstningsförfarandet skulle avvika från den princip för förrättning av val i Finland enligt vilken röstningen ska ske i närvaro av en valmyndighet för att säkra valens allmänna tillförlitlighet samt för att garantera valhemligheten och valfriheten. Om röstningen sker utan myndighetsövervakning är det möjligt att väljarna pressas eller manipuleras, att röster köps eller säljs eller att väljarna frivilligt bryter mot valhemligheten. Å andra sidan kan det konstateras att brevröstningsförfarandet trots detta används i de flesta europeiska länder, såsom i Sverige.

Justitieministeriet ställer sig i princip positivt till förslaget om att arrangera möjlighet till brevröstning för utlandsfinländare. Förutom de ovan nämnda principiella frågorna finns det ett antal mer tekniska frågor som kräver ytterligare utredning. Genomförandet av reformen förutsätter också tillräckliga resurser, men anslag för detta ändamål har inte hittills kunnat reserveras inom ramarna för statsfinanserna.

I detta sammanhang kan det också nämnas att ministerarbetsgruppen för förvaltning och regional utveckling den 7 juni 2013 beslutade att som ett led i kommunreformen "inleda en separat beredning för att möjliggöra internetröstning vid val och vid kommunala folkomröstningar. Vid beredningen ska särskild uppmärksamhet fästas

vid datasäkerheten." En arbetsgrupp med mandattid till utgången av januari 2015 har tillsatts för att bereda ärendet. Internetröstning skulle för sin del kunna förbättra de faktiska möjligheterna för utlandsfinländarna och andra röstberättigade som vistas i utlandet att utöva sin rösträtt vid val och folkomröstningar.

Helsingfors den 13 november 2013

Justitieminister Anna-Maja Henriksson